

Шараєвська Т. А.,

*кандидатка юридичних наук, доцентка
доцентка кафедри екологічного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Сіньова Л. М.,

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Загроза виникнення надзвичайних екологічних ситуацій спровокована різними факторами техногенного та природного характеру, в тому числі і тими, які зумовлені погіршенням санітарно-епідеміологічної ситуації, зокрема, через різного роду епідемій, пандемій тощо, а також і наслідками війни на території нашої держави. Так, під час збройної агресії російської федерації проти України через відсутність доступу до чистої води, базових умов гігієни та медичної допомоги, перебування великої кількості людей одночасно у сховищах, потягах, тимчасових прихистках є ризик поширення інфекційних захворювань. Кір, краснуха, епідемічний паротит, поліомієліт, дифтерія, кашлюк можуть швидко поширюватися та становити загрозу для людей, при травмах існує високий ризик заразитися правцем та гепатитом В [1].

У зв'язку з цим, доцільно вести мову про цивільний захист громадян, в тому числі за надзвичайних екологічних ситуацій

різного характеру. Так, згідно положень Кодексу цивільного захисту України [2] цивільний захист розглядається як функція держави, яка спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. В той же час запобігання виникненню надзвичайних ситуацій в даному Кодексі визначається як комплекс правових, соціально-економічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки (ст. 2), а отже і захисту, в тому числі соціально-правового захисту у разі виникнення такої небезпеки.

Водночас, одним із основних завдань єдиної державної системи цивільного захисту є захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій, здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення та реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій (ст. 8). Згідно положень чинного законодавства України забезпечення здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій також належить до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері цивільного захисту, органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту тощо. Крім того, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період також включає в себе здійснення заходів соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій.

Одними із ключових прав громадян у сфері цивільного захисту є право на соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю,

здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків та право на медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм (ст. 21 Кодексу цивільного захисту України). Зазначені положення також кореспондують ст. 50 Конституції України, яка закріпила право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

В юридичній літературі соціальний захист визначається як система державних гарантій для реалізації права громадян на працю і допомогу на випадок безробіття, підтримки життєвого рівня населення за рахунок мінімальних розмірів основних соціальних гарантій при умові збільшення цін на товари і послуги загального вжитку; надання державної допомоги, пільг і інших видів соціальної підтримки малозабезпеченим громадянам і сім'ям, які виховують дітей; матеріальне забезпечення при досягненні пенсійного віку, тимчасової або постійної втрати працездатності, втрати годувальника [3, с. 64].

Таким чином, проаналізоване вище дає підстави вести мову про те, що в сучасних реаліях соціально-правовий захист є невід'ємною складовою цивільного захисту, в тому числі за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру. Оскільки належний захист постраждалих громадян не можливий без надання соціальної допомоги різного роду тим, хто її потребуватиме.

На підтвердження зазначеного необхідно навести, що крім соціального захисту цивільний захист населення за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру включає в себе: оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та інформування у сфері цивільного захисту; укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи; інженерний захист територій та радіаційний і хімічний захист населення і територій; медичний, біологічний і психологічний захист,

забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення; навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях тощо, що обумовлює до широкого розуміння цивільного захисту в досліджуваній сфері.

Список використаних джерел:

1. Війна та інфекційні хвороби: як захистити себе та дитину. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/war-and-infectious-diseases>.
2. Нормативно-правові акти наведено згідно з офіційним сайтом Верховної Ради України // www.rada.gov.ua.
3. Юридичний словник-довідник / за ред. Юрія Сергійовича Шемшученка. К., 1996. 696 с.